

UDK: 32:355(497.7)
Pregledni rad
Primljeno 7. lipnja 2019.

Sjeverna Makedonija u kontekstu regionalne sigurnosti

MARIJANA MUSLADIN

Odjel za komunikologiju, Sveučilište u Dubrovniku
marijana.musladin@unidu.hr

U članku se razmatra koncept regionalne sigurnosti na primjeru Sjeverne Makedonije, s posebnim osvrtom na odnos albanske nacionalne manjine i makedonske većine. U tom smislu donosi se kratak pregled razvoja njihovih odnosa od raspada Jugoslavije. Kratko će se objasniti i pozadina sukoba iz 2001. između albanske paravojne nacionalne oslobodilačke vojske i makedonske policije koji je okončan iste godine povijesnim sporazumom iz Ohrida. Usvajanje sporazuma, koji je unaprijedio prava manjinskih etničkih zajednica u Makedoniji, smatralo se rijetkim političkim uspjehom međunarodne zajednice u jugoistočnoj Europi. Međutim, podijeljena su mišljenja o tome je li on doprinio izgradnji multietničke države. U tom smislu članak problematizira implementaciju Ohridskog sporazuma, a analizom izdvojenih političkih zbivanja u Makedoniji od 2001. nastoji se ukazati kako, usprkos značajnom napretku, Ohridski sporazum nije u potpunosti implementiran jer su međuetničke tenzije i rizik od nestabilnosti ostali. Konačno, članak ukazuje kako postoji kontinuitet izoliranih sigurnosnih izazova u Makedoniji koji i dalje generira sigurnosne implikacije za regionalnu sigurnost.

Ključne riječi: regionalna sigurnost, Sjeverna Makedonija, Ohridski sporazum, etničke podjele, sigurnosni izazovi

1. Uvod

Članak se bavi analizom sigurnosne situacije u Sjevernoj Makedoniji u kontekstu regionalne sigurnosti s posebnim osvrtom na odnos albanske nacionalne manjine i makedonske većine.

Cilj rada je utvrditi potvrđuje li makedonska sigurnosna situacija uvide teorijske perspektive kompleksne regionalne sigurnosti, odnosno regionalnog sigurnosnog kompleksa. U tom smislu analizira se sigurnosna dinamika Sjeverne Makedonije i njezini odnosi s državama u regiji.

Prvi dio rada usmjeren je na razmatranje definicijskih aspekata regionalne sigurnosti, odnosno regionalnog sigurnosnog kompleksa, drugi dio analizira suvremenu povijest Makedonije i etničke podjele, s posebnim osvrtom na odnos albanske nacionalne manjine i makedonske većine, koji je, uz odnose s ostalim državama u regiji (Srbija, Bugarska, Grčka) imao veliki utjecaj u formiranju makedonske države i njezina puta prema euroatlantskim integracijama. U trećem dijelu analizira se sukob i Ohridski sporazum, a potom slijedi analiza izdvojenih političkih zbivanja u Makedoniji od 2001. kako bi se ukazalo na kontinuitet sigurnosnih izazova koji generira sigurnosne implikacije za regionalnu sigurnost.

2. Koncept regionalne sigurnosti

U suvremenim integracijskim procesima međuzavisnost država najprije se ostvaruje na regionalnom planu, a suvremeni izazovi sigurnosti najčešće dolaze iz regionalnog susjedstva. Sam koncept regionalne sigurnosti ima dugu tradiciju u međunarodnim odnosima, a Kuszta (2017: 28) tvrdi kako razvoj regionalnog pristupa sigurnosnim pitanjima u velikoj mjeri proizlazi iz promjena koje se događaju u međunarodnom sustavu, naglašavajući pri tom promjene koje je donio Drugi svjetski rat, Hladni rat i posthladnoratovsko razdoblje.

Upravo je kraj Hladnog rata pratio uspostavljanje značajnog broja novih država koje su uvele niz novih regionalnih sigurnosnih kompleksa. To je zahtijevalo preispitivanje pojma sigurnosti, a nužna razmatranja uključivala su i nevojna područja kao što su društvo, okoliš i gospodarstvo koja bi potencijalno mogla biti sekuritizirana. Konačno, Hladni rat je decentralizirao raspodjelu moći i potaknuo sve veću važnost regionalne sigurnosne analize.

Sigurnosni kompleks prvi je detaljno razradio Barry Buzan (1983) prema kojemu je sigurnosni kompleks povezan s geografskim, političkim, povijesnim i kulturnim vezama. Stoga regionalna pitanja imaju važnu ulogu u izgradnji sigurnosne logike pojedine države ili grupe država i mogu utjecati na formuliranje politika interno ili eksterno. U svojoj analizi regionalne sigurnosti i kako utječe na koncept sigurnosti u cjelini, Buzan nudi nekoliko zanimljivih i važnih pojmova. Prvi su odnosi između država od prijateljstva ili saveza do onih koje obilježava strah. Prema Buzanu, koncepti prijateljstva i neprijateljstva ne mogu se pripisati samo ravnoteži moći. Na to mogu utjecati i pitanja ideologije, etničke linije i povijesni presedani. U tom smislu, nacionalna sigurnost države ne može se shvatiti bez razumijevanja međunarodnog obrasca sigurnosne međuovisnosti u koju je ugrađen (Buzan, 1983: 106). Kuszta (2017: 19) koncept regionalne sigurnosti shvaća kao učinkovito implementiranu zaštitu sustava međusobnih odnosa između zemalja regije od prijetnji nestabilnosti, kriza, oružanih sukoba i regionalnih ratova.

Kompleks regionalne sigurnosti omogućuje fokus na skupine država čije djelovanje dominira u razmatranju sigurnosti drugih država. Da bi se ovaj pristup dodatno unaprijedio, Buzan i Wæver u svom radu definiraju regionalni sigurnosni kompleks kao "... skup jedinica čiji su glavni procesi

sekuritizacije, desekuritizacije ili oboje, međusobno povezani tako da se njihovi sigurnosni problemi ne mogu razumno analizirati ili riješiti jedni bez drugih” (Buzan i Wæver, 2003: 44). Pojednostavljeno, teorija koju zastupaju Buzan i Wæver identificira regionalni sigurnosni kompleks kao skupinu država čiji su primarni problemi nacionalne sigurnosti tako blisko povezani da se ne mogu izdvojiti ili riješiti neovisno jedan o drugom. Teorija promatra sigurnosnu međuovisnost kao kritični čimbenik u stvaranju regionalnih klastera i pruža okvir za analizu i usporedbu regionalne sigurnosti različitih regija.

Ideja regionalne sigurnosti i sigurnosnih kompleksa važna je zato što svaka država može staviti svoju sigurnost u odnosu na barem jedan kompleks. U tom smislu Stone (2009) navodi primjer sigurnosnih problema Izraela i Bliskog istoka, iz kojih je jasno kako je izraelska sigurnost povezana s njezinim regionalnim kompleksom Bliskim istokom i obrnuto i kako to nedvojbeno uzima u obzir pri razmatranju nacionalne sigurnosti. Isto vrijedi i za sigurnost Palestinaca koji su ovisni o izraelskoj sigurnosnoj politici. Stone tvrdi kako nas to dovodi do najvažnije točke o regionalnoj sigurnosti, a to je činjenica da je regionalna sigurnost dio hijerarhije sigurnosnog problema te stoji između unutarnje i globalne / međunarodne sigurnosti i ne može se izostaviti iz slagalice. Posljedice neuzimanja regionalne sigurnosti u obzir mogu biti katastrofalne (Stone, 2009: 7).

Da bi se bolje shvatio regionalni sigurnosni kompleks, vrijedno je sagledati raznolikost država i dinamiku njihovih odnosa. Stoga teorija regionalnih sigurnosnih kompleksa pravi razliku između stabilne razvijene zemlje i nestabilne nerazvijene zemlje (Buzan i Wæver, 2003:21). Po pravilu je regija nesigurnija što su zemlje članice na nižem stupnju društveno-ekonomskog razvoja, a znatno manje nesigurna ako je postignut veći stupanj integracije u regiji, odnosno stvarne međuovisnosti koju prati i adekvatna institucionalizacija integracijskih procesa u regiji i mreža mjera i instrumenata za jačanje povjerenja.

Kada je riječ o izazovima sigurnosti u regionalnom kontekstu one su identične katalogu temeljenom na smjernicama mnogih suvremenih sigurnosnih strategija. U tom smislu Kuszta (2017: 19) navodi kako se važnost pridaje elementima prijetnji kao što su mogućnost izbijanja rata, širenje oružja za masovno uništenje i način njihove isporuke, međunarodni terorizam, organizirani kriminal, nekontrolirana migracija, socijalne tenzije, ekološke katastrofe, korupcija, epidemije ili demografske prijetnje povezane s niskim rastom stanovništva i starenjem stanovništva u državama određene regije.

U kontekstu sigurnosti jugoistočne Europe, možda je najbliža korelacija regije i sigurnosti koju daju Söderbaum i Hettne (2010), a odnosi se na regionalne implikacije lokalnog sukoba. To ovisi o prirodi sigurnosnog kompleksa i načinu na koji su različiti sigurnosni problemi vertikalno i horizontalno povezani u pojedinim regijama. Neki lokalni sukobi prvenstveno utječu na odnose s različitim oblicima višeg autoriteta, drugi se mogu ticati političkog suparništva među etničkim skupinama ili prekogranične konkurencije za zemljište i druge prirodne resurse (Söderbaum i Hettne, 2010: 4).

Pojedini autori sigurnost temelje na unutarnjim suprotnostima u državama, a većina sukoba koji su se dogodili nakon završetka hladnog rata etničke su prirode. Kempin Reuter (2015) tako upozorava kako su etnički konflikti¹ jedna od najvećih prijetnji međunarodnom miru i sigurnosti, a kao najpoznatije i najsmrtonosnije primjere s kraja 20. i početka 21. stoljeća navodi sukobe na Balkanu, Ruandi, Čečeniji, Iraku, Indoneziji, Šri Lanki, Indiji i Darfuru, Izraelu, Zapadnoj obali i Pojasu Gaze.

1 U najširem smislu etnički sukob je sukob među etničkim skupinama čiji su uzroci razlike u etničkim obilježjima i interesima <http://struna.ihj.hr/naziv/etnicki-sukob/25908/> (15. svibnja 2019.). Za Kempin Reuter (2015) etnički sukob je oblik sukoba u kojem se ciljevi barem jedne stranke definiraju u etničkim terminima, a sukob, njegovi prethodnici i moguća rješenja percipiraju se na etničkoj osnovi. Kod sukoba se obično ne radi o etničkim razlikama, već o političkim, ekonomskim, socijalnim, kulturnim ili teritorijalnim pitanjima.

Lake (1998) je pisao kako će glavne izvore ugrožavanja međunarodne sigurnosti predstavljati države koje propuste prigodu za ulazak u zajednicu demokratskih zemalja ili se samovoljno odreknu ulaska u tu zajednicu, dok primjerice Krahman (2005) tvrdi da nove sigurnosne prijetnje ne ciljaju države, već društva i pojedince.

I sigurnosna situacija u regiji jugoistočne Europe, konkretno odnos albanske manjine i makedonske većine u Makedoniji, može se analizirati polazeći od navedenih pristupa suvremenoj sigurnosti. Kad analizira sigurnost jugoistočne Europe, Tatalović (1998) piše kako na sigurnost regije utječe unutarnje stanje u državama, prvenstveno uvjetovano gospodarskom situacijom i međuetničkim odnosima. Isto tako, značajan utjecaj imaju i odnosi između država i naroda koji tu žive te konflikti s etničkom osnovom, koji su rezultat tih odnosa (Tatalović, 1998: 65). Na tom tragu je i Agir (2009: 1) koji piše kako su raspad komunizma, liberalizacija praćena političkim i ekonomskim vakuumom institucija i brojnim ratovima na Balkanu doveli do osiromašenja stanovništva. Ti su čimbenici stvorili i plodno tlo za rast i širenje netradicionalnih sigurnosnih pitanja.

Unutarnji etnički problemi u regiji bitno utječu na nacionalnu sigurnost tih država, ali i na regionalnu sigurnost. U tom smislu, ne uzimanje u obzir sigurnosne situacije u Makedoniji, ne bi bilo potpuno u razmatranju nacionalne sigurnosti susjednih država. Usvajanje suvremenih nacionalnih strategija sigurnosti govore u prilog važnosti koncepta regionalne sigurnosti. Tako primjerice, nova strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske (2017) kao ključne izazove sigurnosti navodi nestabilnost njezinog susjedstva.

U kontekstu regionalne sigurnosti, generalni izazovi država jugoistočne Europe kreću se od neriješenih unutarnjih političkih pitanja, međuetničkih tenzija, nacionalnih i vjerskih ekstremizama, korupcije unutar državnih institucija do nedostatka konsenzusa o članstvu u euroatlantskim integracijama. Te se izazove može promatrati i kroz utjecaj trećih strana na regiju, posebice globalnih aktera, kroz utjecaj radikalnih političkih ideologija te kroz utjecaj globalnih procesa poput nekontroliranih masovnih migracija i terorizma. Takvi uvjeti plodno su tlo za pojavu suvremenih izazova sigurnosti koji u konačnici ugrožavaju regionalnu sigurnost.

3. Suvremena povijest Makedonije i etničke podjele

Nakon raspada Jugoslavije, Republika Makedonija² je proglasila neovisnost 8. rujna 1991. Prošla je relativno mirnu tranziciju³, premda je njezina transformacija u višestranačku demokraciju bila (i ostala) nepotpuna.

Prvo desetljeće makedonske samostalnosti obilježeno je intenzivnim akcijama susjednih država koje su predstavljale prijetnju Makedoncima. Središnji problem bilo je pitanje makedonskog identiteta koji je osporavan od, kao ih Griessler (2014: 5) naziva "četiri vuka" - Srbije, Grčke, Bugarske i Albanije, koje su dovodile u pitanje makedonski identitet, suverenitet i državnu samostalnost.

2 Grčka je godinama blokirala euroatlantske integracije Makedonije zbog imena zemlje tvrdeći da ne može imati ime kao i istoimena grčka pokrajina. Stoga je Makedonija primljena u UN pod privremenim službenim imenom Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija. Nakon dugogodišnjih pokušaja rješavanja spora, konačno je 17. lipnja potpisan sporazum na obalama Prespanskog jezera, po kojem službeno ime zemlje postaje Republika Sjeverna Makedonija. Makedonski parlament ratificirao je sporazum 11. siječnja 2019., a Grčki parlament je 2019. usvojio povijesni sporazum i time okončao njihov 27-godišnji spor oko imena. <https://www.bbc.com/news/world-europe-47002865> (10. svibnja 2019.)

3 Makedonija je jedina država koju u procesu odvajanja od bivše SFRJ nije zadesio rat. Međutim, samo desetljeće kasnije ta je, kako je neki analitičari nazivaju, „oaza mira“ postala ratna zona.

Početak 1990-ih, a u kontekstu regionalnih događanja, kao najveća prijetnja neovisnosti mlade makedonske države percipirala se Srbija i njezin tadašnji vođa Slobodan Milošević. Nacionalistički su Srbi osporavali Makedoncima vlastitu etničku pripadnost, smatrajući ih tek Južnim Slavenima, a Srpska pravoslavna crkva je otvorila problem autokefalnosti Makedonske pravoslavne crkve koju je ova proglasila 1967. Dok su Bugari osporavali makedonsku nacionalnost, kao i makedonski jezik i kulturu, smatrajući da se radi o jednom narodu, Grci su imenovanje Republike Makedonije doživljavali kao teritorijalnu pretenziju na dijelove Grčke. Grčka je osporavala Makedoniji pravo na ime jer je Grčkoj pripao najveći dio Makedonije – Egejska Makedonija iz koje su Makedonci protjerani tijekom građanskog rata u Grčkoj. Spor oko imena⁴ ostao je problem sve do 2019. zbog kojeg Makedonija nije ušla u NATO deset godina ranije, a usporen je i proces pristupanja Europskoj uniji.

Četvrti "vuk" odnosi se na Albance koji su od trenutka proglašenja neovisnosti Makedonije druga najveća etnička grupa⁵ i njihov odnos u fokusu je istraživanja ovog rada.

Etnička diferencijacija države može se pratiti od trenutka usvajanja Ustava 1991. koji u svojoj preambuli⁶ definira Makedoniju kao neovisnu državu makedonskog naroda koja svim drugim nacionalnostima (Albanci, Turci Vlasi, Romi...) koji žive u Republici Makedoniji jamči jednakost i stalni suživot s makedonskim narodom (Ustav Republike Makedonije, 1991).

U prvom desetljeću neovisnosti Albanci su otvoreno izražavali nezadovoljstvo svojim političkim i društvenim statusom te isticali nejednakost u raspodjeli ekonomskih, kulturnih i političkih resursa. Njihovi glavni politički i društveni zahtjevi uključivali su širu službenu uporabu albanskog jezika, decentralizaciju političke moći, proporcionalno zastupanje u javnoj upravi i očuvanje albanskog jezika i kulturnog identiteta.

Albanska populacija koncentrirana je na sjeverozapadu Makedonije i oko glavnog grada Skopja, pa su etnički Makedonci doživljavali susjednu Albaniju kao opasnost za njezinu teritorijalnu cjelovitost jer su, u geografskom smislu, ta područja mogla biti lako spojiva s Albanijom. Ideja Velike Albanije, koja datira u 19. st. uključuje razdvajanje zapadne Makedonije (Struga, Kučevo, Debar, Tetovo, Gostivar, Kumanovo, dio glavnog grada Skoplja), a zatim i ostale dijelove na Balkanu s albanskim stanovništvom, gradovima u južnoj Srbiji (Preševo, Bujanovac i dio Medvedje), južni i istočni dio Crne Gore (općina Ulcinj, te dijelovi općina Bar, Plav, Rožaje, Gusinje i Tuzi), kao i grčki južni Epir (moderndiplomacy.eu, 2019).

Prema Griessler (2014) ideja Velike Albanije bila je prisutna u nekim radikalnim albanskim krugovima u Makedoniji koji su izražavali želju za ujedinjenjem albanskoga govornog područja na zapadnom Balkanu u jednu državu. S druge strane, službena Albanija nije postavljala zahtjeve za izmjenom granica ni podržavala ideju Velike Albanije, a nije ni odbacivala ideju neovisne države Makedonije. Smatrali su tek kako nova država ne može pripadati isključivo jednoj etničkoj skupini. Ipak, albansko stanovništvo bojkotiralo je referendum o nezavisnosti 1991., te je 1992. održalo zasebni referendum⁷ o autonomnom teritoriju Albanaca u Makedoniji.

4 Zanimljivo kako osporavanje službenog imena za Vukasa (2013: 1247) nije imalo ustavnopravne temelje jer makedonski Ustav u preambuli ne temelji Makedoniju na bilo kakvoj antičkoj baštini.

5 Popis stanovništva u Makedoniji proveden je 1991. ali nije bio potpun pa je proveden novi 1994. i on se smatra prvim službenim popisom nakon proglašenja neovisnosti. Prema rezultatima popisa iz 1994. Makedonija je imala 1.945.932 stanovnika, od čega su Makedonci činili 66,6 %, Albanci 22,7 %, Turci 4 %, Romi 2,2 %, Srbi 2,1 %, ostali 0,5 % (Vrgova, 2015: 115).

6 Vidi više u: Ustav Republike Makedonije, Preambula, 1991. <http://www.constitution.org/cons/macedoni.txt> (17. svibnja 2019.)

7 Vidi referendum Albanaca o teritorijalnoj i političkoj autonomiji u Makedoniji 11. i 12. siječanj 1992. Council of Europe: *Federalism, regionalism, local autonomy and minorities* https://books.google.ba/books?id=2ycTQOISqWQC&pg=PA82&redir_esc=y#v=onepage&q&f=true, (25. svibnja 2019.)

Referendum o neovisnosti 1991. Albanci su doživljavali kao nastavak politike smanjivanja njihovih prava u Makedoniji. U tom smislu Rouslek (2001: 44) piše kako je već 1989., prije raspada jugoslavenske federacije, usvojena izmjena Ustava prema kojoj Albanci imaju status takozvanih građana drugog reda kada se Socijalistička Republika Makedonija proglasila 'nacionalnom državom' makedonskog naroda. Makedonski je Ustav iz 1991. zamijenio stari Jugoslavenski ustav iz 1974. i spomenute amandmane iz 1989., ali je zadržao ideju da je Makedonija država (Slavena) Makedonaca i tako definirala Albance kao nekonstitutivni narod. Albanci su se, stoga, žestoko protivili Ustavu i bojkotirali su referendum jer su držali kako trebaju dobiti status naroda, jednako kao i Makedonci. Unatoč bojkotu albanskih zastupnika u Narodnoj skupštini, novi je Ustav Republike Makedonije konačno usvojen u studenom 1991. (Griessler, 2014: 5).

Takvi događaji jačali su nepovjerenje između dvije etničke skupine, što je 2001. rezultiralo oružanim sukobom.

4. Sukob i Ohridski sporazum

Albanske su političke vlasti u Makedoniji, s druge strane, bile dobro konsolidirane i aktivno uključene u politički život države. Od 1992. nadalje, u Makedoniji su vladale takozvane velike koalicije sastavljene od makedonskih i albanskih stranaka što se pokazalo prihvatljivim načinom koordinacije vladine politike iznad etničkih podjela jer je vlada imala široku podršku za svoje odluke. Takav vid suradnje nije bio formalna, institucionalna podjela vlasti, ali je neformalno funkcionirala od 1992. nadalje. Iako stvaranje makedonske države nije osiguralo sreću za sve, ipak je stvorilo uvjete za mirni suživot etničkih makedonskih i albanskih zajednica što je, u razdoblju regionalnih turbulencija i vanjskih izazova, bilo ravno čudu. S obzirom na uspješan opstanak države, Makedonija se prvo desetljeće svoje samostalnosti s pravom mogla smatrati relativno uspješnom multikulturnom zajednicom. Stoga je sukob koji je započeo u veljači 2001. mnoge iznenadio.

Istražujući povijesni kontekst etničkog sukoba Albanaca i Makedonaca, od kasnog osmanskog razdoblja, međuratnog razdoblja, Drugog svjetskog rata, jugoslavenske komunističke ere i postkomunizma, Balalovska (2002) je detektirala kako postoje uzajamni strahovi, sumnje, negativna grupna sjećanja, osjećaj grupne ranjivosti s obje strane. Sve su to povijesno razvijeni elementi koji su na široki način definirali nacionalne vidove makedonske i albanske etničke zajednice. Međutim, ne smatra kako su ti elementi učinili međuetnički sukob neizbježnim. Sukob koji je eskalirao 2001. kombinacija je spomenutih etničkih tenzija i vanjskopolitičkih okolnosti.

Rat na Kosovu⁸ i njegov ishod jedan je od važnijih vanjskih okolnosti koji su utjecali na sukob u Makedoniji. Nasilna kampanja albanske paravojne nacionalne oslobodilačke vojske (NLA) u proljeće 2001. treba se promatrati u kontekstu tih događaja u regiji. Srpska prijetnja nestala je 2000. NATO-ovim bombardiranjem Beograda 1999. Deseci tisuća albanskih izbjeglica bježeći iz borbe na Kosovu ušlo je u Makedoniju, koja je u jednom trenutku odlučila zatvoriti granice jer su postojali strahovi da se država ne bi mogla nositi s tolikim priljevom izbjeglica.

Drugi vanjskopolitički moment bilo je uključivanje međunarodne zajednice u uzavrelu situaciju na Balkanu. SAD i EU odmah su se pojavili na sceni kada su izbile borbe 2001. u Makedoniji. Cilj je bio pomoći u političkom dogovoru za okončanje sukoba, a koji je uključivao zahtjeve Albanaca za nediskriminacijskim mjerama, jednakim statusom i promjenu njihova ustavnog statusa.

⁸ Sukob na Kosovu (1998-99) je sukob između etničkih Albanaca i etničkih Srba i vlade Jugoslavije (Kosovo, Republika Srbija i Crna Gora). Sukob je dobio široku međunarodnu pozornost i riješen je intervencijom Sjevernoatlantskog saveza (NATO). Vidi više na: <https://www.britannica.com/event/Kosovo-conflict> (28. svibnja 2019.).

Europska unija uspostavlja nadzornu misiju (*European Union Monitoring Mission*) kako bi pomogla u upravljanju velikim priljevom izbjeglica s Kosova jer je postojala opasnost i strah od dubokih promjena u etničkom sastavu države (Schenker, 2002: 167). U isto vrijeme, aktivirala se i UN-ova agencija za izbjeglice (UNHCR) koja je surađivala s ostalim međunarodnim organizacijama u vidu olakšanja problema s izbjeglicama.

Treća okolnost može se smatrati kombinacijom unutarnjih i vanjskih čimbenika. Nedostajala je čvrsta vladina kontrola makedonske granice s Kosovom i Albanijom. Takva je labavost omogućila nesmetano kretanje ljudi, droge i, što je najvažnije, trgovine oružja. Balalovska (2012) izražava sumnju kako je nedostatak efektivne kontrole granica možda bio i namjeran, uzimajući u obzir kako je u Makedoniji bila javna tajna da se glavni koalicijski partneri navodno dogovaraju iza zatvorenih vrata, dok je albanska mafija *de facto* kontrolirala sjeverozapad Makedonije u svrhu nezakonite trgovine drogom.

Ne ulazeći u detalje sukoba koji je izbio u veljači 2001., šest mjeseci kasnije, pod međunarodnim pritiskom i uz pomoć NATO saveza, sukob je zaustavljen, a Makedonija je bila prisiljena napustiti političku strategiju iz 1991.

Nakon dugotrajnih i intenzivnih pregovora na Ohridu, makedonski politički predstavnici potpisali su 13. kolovoza 2001. u Skopju Ohridski mirovni sporazum. Iako je sporazum bio kompromis dviju sukobljenih strana – Makedonske snage sigurnosti i Nacionalno oslobodilačke vojske, potpisnici sporazuma bili su predsjednik Makedonije i vođe dviju najjačih makedonskih i albanskih stranaka (Andonovski, 2018: 29).

Ohridski sporazum strukturiran je oko četiri glavna područja: osiguravanje mira (članci 1. i 2.); decentralizacija i uporaba amblema (članci 3. i 7.); propisi koji se odnose na manjine (članci 4. i 5.) i obrazovanje i upotreba jezika (članak 6.) (Czymmeck i Viciska 2011: 75).

Sporazum je izmijenio ustavnu i političku organizaciju zemlje, osiguravajući veće standarde za prava manjinskih zajednica u Makedoniji. Glavni instrument u tom cilju bio je intenzivan proces decentralizacije koji mnoge dosadašnje nadležnosti središnje vlade prenosi na lokalnu razinu. Najpoznatija odredba sporazuma je da nema teritorijalnih rješenja etničkih pitanja i da se u javnom životu mora održati multietnički karakter države.

Ohridski dogovor bio je kompromis koji je izbjegao krvavi rat u Makedoniji. Glavni cilj sporazuma bio je pronaći model suživota između makedonske većine i velike albanske manjine unutar multietničke države. Potpisivanje sporazuma smatralo se rijetkim političkim uspjehom međunarodne zajednice u jugoistočnoj Europi.

5. Makedonija poslije Ohridskog sporazuma

Unatoč problemima u implementaciji, Ohridski je sporazum formalno donio Makedoniji mir, bolju suradnju među etničkim zajednicama i veća manjinska prava, stoga iz perspektive međunarodne zajednice i dalje predstavlja jedan od najuspješnijih sporazuma u regiji koji je Makedoniji osigurao status funkcionalne višenacionalne države.

S druge strane, postojale su sumnje u legitimnost sporazuma. U tom smislu Engström (2002: 11) piše kako su etničke makedonske stranke općenito bile sumnjičave prema sporazumu jer su smatrale kako su Albanci pobjednici političkih pregovora⁹. Mnoge reforme unutar sporazuma Makedonci nisu svesrdno podržali ali, su prihvaćene kao kompromis u stjecanju bliskih i integriranih odnosa s euroatlantskom zajednicom. U tome se pronalaze i uzroci neuspješne demokratske tranzicije jer je nova demokratska strategija nametnuta izvana i nije bila rezultat makedonske svijesti i volje. Makedonski političari koji su podržavali Ohridski sporazum, nisu ga doživljavali kao novu stranicu u demokratskoj povijesti države, već kao iznuđenu operaciju koja mora biti dovršena u kontekstu euroatlantskih integracija.

Unatoč svim nedostacima, Malevska (2002), Jovevska i Graber (2003), Risteska i Daskalovski (2011), Griessler (2014), Andonovski (2018) uglavnom se slažu kako sporazum nema održive alternative i kao takav se treba bezuvjetno provoditi kao strateški prioritet. Međutim, to ne znači da se sporazumom rješavaju svi unutarnji problemi Makedonije. Na tom tragu su i Ripilovski i Pendarovski (2013: 139) kada pišu kako Ohridski sporazum nije jamstvo dugoročne budućnosti Makedonije kao stabilne, multietničke demokracije. Njegovu bezuvjetnu provedbu radije se treba razumjeti kao sredstvo za postizanje cilja - pristupanje Makedonije euroatlantskim integracijama.

Intenzivnije korake prema članstvu u euroatlantskim integracijama Makedonija pokreće od 2005., ali tada nastupaju novi - stari problemi. Rješavanje sukoba oko imena s Grčkom produžilo se sve do 2019. pa je u tom razdoblju spor oko imena poremetio politički i gospodarski razvoj te pojačao makedonski nacionalizam, ali i narušio međuetničke odnose. Stvari su se počele komplicirati i zbog zahtjeva Bugarske koja je inzistirala da makedonska vlada izmijeni dijelove udžbenika iz povijesti koji se odnose na Bugarsku¹⁰, a odnosi Makedonaca i Albanaca, nakon određenog razdoblja stabilnosti, ponovno se narušavaju.

Vanjskopolitički pritisci na Republiku Makedoniju kako radi imena, teritorija, priznavanja nacije i autokefalnosti Makedonske pravoslavne crkve homogenizirali su nacionalni ponos. Makedonski nacionalistički diskurs počeo se zaoštavati realizacijom vladinog projekta „Skopje 2014“¹¹, a koji je gotovo u potpunosti izmijenio lice glavnoga grada Makedonije¹². Tako su se na glavnom

9 Iako Albanci nisu postali drugi konstitutivni narod, usvojen je niz njihovih zahtjeva poglavito u pitanju jezika. Primjerice, u bilo kojoj općini u kojoj više od 20 posto lokalnog stanovništva govori drugačiji jezik od službenog makedonskog, taj drugi jezik mora biti prepoznat kao službeni jezik uz državni jezik. Makedonska vlada također se složila plaćati sveučilišno obrazovanje na drugom jeziku, ako jezik govori više od 20% stanovništva itd. Vidi više u: Jovevska, A. i Graber, N. (2003): Minorities in Political Life in the Republic of Macedonia, u: Robotin, M. i Salat, L. (ur.), *A New Balance: Democracy and Minorities in Post-Communist Europe*, A budapesti Open Society Institute, 41-62.

10 Vidi više na: Bulgaria wants the Republic of Macedonia to change its history books. Why should Macedonia's school books falsify history? <https://www.quora.com/Bulgaria-wants-the-Republic-of-Macedonia-to-change-its-history-books-Why-should-Macedonias-school-books-falsify-history> (20. svibnja 2019.)

11 Vidi u: Graan, A. (2013): Counterfeiting the Nation? Skopje 2014 and the Politics of Nation Branding in Macedonia, *Cultural Anthropology* 28(1) <https://anthrosource.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.15481360.2012.01179.x#accessDenialLayout> (27. svibnja 2019.)

12 Polović (2016) će tako za «Projekt 2014» konstatirati kako je realiziran na miješanju vrlo različitih arhitektonskih stilova, epoha i kultura, s nevjerojatnim idejama – od lažnih baroknih pročelja zgrada, tisuća statua: od 30 metara visokog Aleksandra Makedonskog, do Toše Proeskovog i niza „no name“ likova koji bi trebali osvježiti slavnu makedonsku povijest. Vidi više na: <https://www.geopolitika.news/analize/makedonija-sjeni-americkog-projekta-velike-albanije/> (27. svibnja 2019.).

gradskom trgu u Skopju našli spomenici Aleksandaru Velikom, Filipu Makedonskom, bizantskom caru Justinijanu, Klimentu i Naumu, Ćirilu i Metodu, ali i skulpture običnih ljudi iz svakodnevnog života grada. Osnovni je cilj projekta bilo jačanje makedonskog identiteta povećanjem zastupljenosti spomenika i skulptura koji asociiraju na slavnu makedonsku povijest.

Albanci sve češće postavljaju zahtjeve za federalizacijom zemlje, a uporište traže u provedbi novog popisa stanovništva. Pokušaj popisa stanovništva iz 2011. propao je zbog nesuglasica u metodologiji. Posljednji je popis stanovništva koji je međunarodna zajednica ocijenila dobro organiziranim, proveden je 2002. Prema makedonskom državnom zavodu za statistiku prema popisu iz 2002. u Makedoniji je bilo ukupno 2.022.547, stanovnika. Od toga se 1.297.981 (64,17 %) izjasnilo kao Makedonci, a 509.083 (25,17 %) kao Albanci (www.stat.gov.mk, 2019.).

Jačanje albanskog nacionalizma uz krhku kosovsko-albansku granicu uslijedilo je u travnju 2015. napadom na makedonsku policijsku postaju u Gošincu od strane naoružanih muškaraca koji su nosili oznake Nacionalne oslobodilačke vojske, zahtijevajući stvaranje albanske države u Makedoniji¹³. Nedugo zatim, u svibnju iste godine, u gradu Kumanovu u blizini srpsko-kosovske granice, nekoliko desetaka kosovskih boraca pripremalo je oružane napade na različite institucije u državi. Državni udar otkriven je na vrijeme, a teroristi su neutralizirani od strane sigurnosnih snaga.

Zahtjevi za federalizacijom države poklapaju se s nemirima u Skopju koji su izbili nakon neuspjelih dogovora o postizbornom koaliranju vodećih stranaka na izvanrednim parlamentarnim izborima 2016. Zbog male razlike u izbornom rezultatu dvojica čelnika makedonskih političkih stranaka (Unutarne makedonske revolucionarne organizacije – Demokratske stranke za makedonsko nacionalno jedinstvo (VMRO–DPMNE) i Socijaldemokratskog saveza Makedonije (SDSM) izazvali su ustavnu krizu međusobno se optužujući za državni udar, odnosno za ideju federalizacije Makedonije. Po tome bi postojala makedonska i albanska federalna jedinica, što u konačnici omogućuje i odvajanje albanskog dijela i raspad makedonske države. Takva situacija u državi daje vjetar u leđa albanskim političkim strankama koje idu dalje od načela Ohridskog sporazuma. Kako Obućina (2017) piše, Albanci traže promjenu imena države, zastave i grba te zahtijevaju da albanski postane službeni jezik na području cijele države dok bi albanski nacionalni znakovi također bili sastavni dio vizualnog identiteta Makedonije¹⁴.

Nakon dugogodišnje političke krize i šest mjeseci nakon parlamentarnih izbora, te nakon jedanaestogodišnje vladavine VMRO-DPMNE-a, Makedonija je u lipnju 2017. dobila novu vladu pod vodstvom socijaldemokrata.

Politička kriza tako je za kratko prevladana, ali je ostala duboka gospodarska kriza i društvena podijeljenost što se pokazalo uoči održavanja referenduma o budućem nazivu države¹⁵. Na savjetodavni referendum 30. rujna 2018. o putu u EU i NATO te prihvaćanju promjene službenoga

13 Albanski mediji objavili su izjavu takozvane "Oslobodilačke nacionalne armije" (NLA), koja je preuzela odgovornost za napade, navodeći kako vojska i policija provode "teror protiv civila" i najavili još jače napade na sigurnosne snage Makedonije. "Nastavit ćemo napadati policiju i vojsku bez milosti. Borit ćemo se do kraja kako bi ujedinili teritorije s albanskim stanovništvom. Danas smo jači, a sutra ćemo biti još jači". Nacionalna oslobodilačka vojska, militantna je organizacija usko povezana s Oslobodilačkom vojskom Kosova (OVK). <https://pcdnetwork.org/blogs/terrorism-in-macedonia-wasnt-an-isolated-act/> (30. svibnja 2019.)

14 Obućina (2017) tako navodi da su se albanske političke stranke u Makedoniji konzultirale u Tirani s tadašnjim albanskim premijerom Edijem Ramom, nakon čega je došlo do zahtjeva da albanski postane jednakopravan službeni jezik u cijeloj Makedoniji. <http://www.matica.hr/vijenac/602/tmurno-nebo-iznad-makedonije-26565/> (30. svibnja 2019.)

15 Makedonska prozapadna vlada pozvala je građane da podupru promjenu imena u Republika Sjeverna Makedonija, kako bi se riješio spor s Grčkom dug desetljećima oko imena, koji je blokirao makedonske napore za ulazak u EU i NATO. S druge strane, nacionalistička opozicijska stranka VMRO-DPMNE nije jasno podržala referendum. Nije dala potporu sporazumu, nego je tu odluku prepustila samim biračima, ne želeći zauzeti jasan stav.

imena države, izašlo je 36,89 % državljana s pravom glasa, od čega je njih 91,46 % glasalo „za“. Iako, zbog nedovoljnog odaziva birača, referendum nije bio ustavnopravno važeći, ali ni obvezujući¹⁶, konačna potvrda uslijedila je 19. listopada 2018. kada je makedonski parlament dvotrećinskom većinom prihvatio promjene Ustava kojima se ime države mijenja u Sjeverna Makedonija.

Rezultati referenduma, pritisak međunarodne zajednice i bojkot opozicije opet su podsjetili na duboko ukorijenjene etničke, političke i društvene podjele te geopolitičke igre velikih sila. U tom kontekstu Bilandžić (2018) smatra kako se Makedonija našla na prekretnici između nacionalnoga jedinstva i nacionalnoga raskola, između političkoga jedinstva o nacionalnim interesima i političke fragmentacije, između puta euroatlantskoga integriranja i izolacije, između izvjesne euroatlantske stabilnosti i neizvjesne i turbulentne balkanizacije, između statusa stabilnoga subjekta međunarodne sigurnosti i objekta geostrateških razračunavanja regionalnih i globalnih sila (vojnepovijest.vecernji.hr, 2018).

Prema teoriji regionalnog sigurnosnog kompleksa, koja je usmjerena na istraživanje sigurnosti u geografski zaokruženim regijama, sigurnost je u središtu strateških promišljanja svakog od regionalnih aktera, pri čemu su to promišljanje i strateške akcije koje iz tog slijede, usmjereni na druge regionalne aktere, a ne aktere izvan regije. Druga značajka tog koncepta jest dominacija transnacionalnih identiteta (religijski, etnički, lingvistički) čija je politička i ideološka obojenost sigurnosni izazov. U tom smislu, Bilandžić (2015) smatra kako zapravo postoji makedonska kriza koja potvrđuje uvide teorijske perspektive kompleksne regionalne sigurnosti, odnosno regionalnoga sigurnosnog kompleksa (vojnepovijest.vecernji.hr, 2015).

S druge strane, pokazalo se kako je od stjecanja neovisnosti Makedonija poduzela neke bitne promjene koje su pak imale dvosmjerne posljedice u pogledu sigurnosnih paradigmi. Xheladini (2016) raspravlja o regionalnim posljedicama koje su imale važnu ulogu u konsolidaciji makedonske državnosti. Unutarnja destabilizacija utjecala je na regionalnu stabilnost. S druge strane, nestabilnost u regiji utjecala je na njenu unutarnju sigurnost. Svaka od ovih izazovnih transformacija predstavljala je strateške prilike koje su Makedoniju dovele na rub članstva u NATO-u i Europskoj uniji.

¹⁶ Referendum je raspisan kao konzultativni, odnosno neobavezujući, a da bi bio uspješan, potrebno je bilo da na birališta izađe 50 % plus jedan od ukupnog broja birača. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/ishod-referenduma-je-najgori-moguci-makedonija-je-zrtva-licemjerja-medunarodne-zajednice-foto-20181001> (1. lipnja 2019.)

6. Zaključak

Regionalni sigurnosni izazovi s kojima se Makedonija suočila početkom 1990-ih utjecali su na unutarnji politički razvoj države. Makedonija nije napredovala prema euroatlantskim integracijama zbog dugogodišnjega grčkog veta. Bugarska je priznavala postojanje države, ali je propustila Makedoncima priznati jezik i različitu etničku skupinu. Pitanja sukcesije sa Srbijom uključivala su niz elemenata, ali iz regionalnog konteksta najznačajnije je bilo pitanje Crkve. S druge strane, velika albanska zajednica imala je osjećaj da nije u potpunosti uključena u novo oblikovanje države i kao takva poduzimala je niz unutarnjih akcija. Dakle, elementi iz regionalnog konteksta izvršili su pritisak na makedonske političke aktere i tako utjecali na unutarnju stabilnost. Podrijetlo problema pronalazi se u vanjskih čimbenicima, ali je politička elita u svom nastojanju da konsolidira državu iznutra poduzela mjere koje su regenerirale ogorčenost etničkih skupina unutar zemlje.

Ohridskim sporazumom politički sustav se transformirao, ali je primarna motivacija bila zadovoljiti preporuke i zahtjeve za ulazak u EU. U tome se vjerojatno i nalaze uzroci neuspješne demokratske tranzicije jer je nova demokratska strategija nametnuta izvana i nije bila rezultat makedonske svijesti i volje.

Iako je albanska manjina uz pomoć međunarodne zajednice, a posebice nakon Ohridskog sporazuma, u velikoj mjeri integrirana u makedonsko društvo, uživajući visoki stupanj političke, teritorijalne i kulturne autonomije, pokazalo se kako ona za Makedoniju može biti veliki sigurnosni problem.

Oklijevanje EU-a oko pregovora o pristupanju, narušeni odnosi s Albancima, političke i ustavne krize stvaraju atmosferu pojačanog nacionalizma i negativno utječu na ionako osjetljive međuetničke odnose. Trenutni razvoj pokazuje kako će Makedonija u budućnosti i dalje trebati međunarodnu potporu za prevladavanje unutarnjih i vanjskih izazova.

Na temelju analize razvidno je kako je regionalni sigurnosni kompleks toliko povezan u pogledu sigurnosti između različitih članica da važna sigurnosna pitanja u jednoj zemlji utječu i na drugu zemlju. Vidljivo je također kako su regionalne posljedice za Makedoniju igrale važnu ulogu u njezinu nastojanju za neovisnošću i nakon nje. Te su posljedice imale ulogu i u socijalnim, odnosno kulturnim, pitanjima koja su međusobno povezana između zemalja. Politički izbori koje je poduzela makedonska politička elita imali su važnu ulogu u odnosima sa zemljama u regiji, ali i stvaranju mogućnosti za članstvo u većim regionalnim organizacijama.

Analiza izdvojenih političkih zbivanja u Makedoniji od 2001. ukazala je kako, usprkos značajnom napretku, postoji kontinuitet izoliranih slučajeva u Makedoniji koji i dalje generira sigurnosne implikacije za regionalnu sigurnost, odnosno makedonska sigurnosna situacija potvrđuje uvide teorijske perspektive regionalnoga sigurnosnog kompleksa.

Bibliografija

Agir, B. S., (2009): Rethinking Security in the Balkans: The Concept of Weak State and its Implications for Regional Security, SDU Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences, Special Issue on Balkans, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/117956> (20. rujna 2019.)

Andonovski, S. (2018): The Effects of Post-conflict Constitutional Designs: the “Ohrid Framework Agreement” and the Macedonian Constitution. *Croatian International Relations Review*. 24 (81): 23-50

Armakolas, I.; Bandovic, I.; Bechev, D. i Weber, B. (2019): North Macedonia: What Is Next? *Open Society Foundations*, <https://www.eleftherostypos.gr/wpcontent/uploads/2019/01/north-macedonia-whats-next-20190115.pdf> (28. svibnja 2019.)

Balalovska, K. (2002): Political essay. No. 3/4, <http://www.newbalkanpolitics.org.mk/item/A-Historical-Background-to-the-Macedonian-Albanian-Inter-Ethnic-Conflict#.XO43T4gzbiU> (10. svibnja 2019.)

Bandović, I. (2018): Macedonia's Path Towards the EU and NATO and the Regional Implications. Foundation Open Society – Macedonia, <http://www.soros.org.mk/CMS/Files/Documents/Macedonias%20Path%20Towards%20the%20EU%20and%20NATO%20and%20the%20Regional%20Implications.pdf> (20. svibnja 2019.)

BBC News: Macedonia and Greece: Vote settles 27-year name dispute, <https://www.bbc.com/news/world-europe-47002865> (10. svibnja 2019.)

Bieber, F. (2008): Power-Sharing and the Implementation of the Ohrid Framework Agreement, Skopje, Friedrich-Ebert-Stiftung Macedonia Office, <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/skopje/06357.pdf> (25. svibnja 2019.)

Bilandžić, M. (2015): Etnički sukobi u Makedoniji: kontinuitet izoliranih slučajeva ili prijetnja raspadu države? *Vojna povijest*, <https://vojnepovijest.vecernji.hr/vojna-povijest/etnicki-sukobi-u-makedoniji-kontinuitet-izoliranih-slucajeva-ili-prijetnja-raspadu-drzave-1013568> (28. svibnja 2019.)

Bilandžić, M. (2018): Makedonija na povijesnoj prekretnici, *Vojna povijest*, <https://vojnepovijest.vecernji.hr/vojna-povijest/makedonija-na-povijesnoj-prekretnici-1281840> (1. lipnja 2019.)

Buzan, B. (1983): *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*, University of North Carolina Press

Buzan, B. (1991): New Patterns of Global Security in the Twenty First Century. *International Affairs*, 67 (3): 431-435

Buzan, B. i Wæver, O. i De Wilde, J. (1998): *Security: A new framework for analysis*, Boulder, Colo: Lynne Rienner Pub

Buzan, B i Wæver, O. (2003): *Regions and Powers The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press

Buzan, B. i Hansen, L. (2009). *The evolution of International Security Studies*. Cambridge: Cambridge University Press

Constitution of the Republic of Macedonia, 08-4642/1 17 November 1991. <http://www.sobranie.mk/the-constitution-ofthe-republic-of-macedonia.nspix> (17. svibnja 2019.)

Council of Europe: Federalism, regionalism, local autonomy and minorities https://books.google.ba/books?id=2ycTQOISqWQC&pg=PA82&redir_esc=y#v=onepage&q&f=true (15. svibnja 2019.)

Czymmeck, A. i Viciska, K., (2011): A Model for Future Multi-Ethnic Coexistence? Macedonia 10

- Years after the Ohrid Framework Agreement. *KAS International Reports* 11|2011. https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=ac15eb00-10b2-f417-4612-cb93eab521d9&groupId=252038 (20. svibnja 2019.)
- Graan, A. (2013): Counterfeiting the Nation? Skopje 2014 and the Politics of Nation Branding in Macedonia, *Cultural Anthropology* 28(1), <https://anthrosource.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.15481360.2012.01179.x#accessDenialLayout> (27. svibnja 2019.)
- Griessler, C. E. (2014): The Albanians in Macedonia: The Role of International Organizations in Empowering the Ethnic Albanian Minority, *Working Paper* 79, European Centre for Minority Issues (ECMI), https://www.files.ethz.ch/isn/185198/ECMI_WP_79_Final.pdf (10. svibnja 2019.)
- Grillot, S. R.; Paes, W.; Risser, H. i Stoneman, S.O. (2004): A Fragile Peace: Guns and Security in Post-conflict Macedonia. *A joint publication of the United Nations Development Programme and the Small Arms Survey*, <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/C-Special-reports/SAS-SR04-Macedonia.pdf> (10. svibnja 2019.)
- Encyclopedia Britannica: *Kosovo conflict*, <https://www.britannica.com/event/Kosovo-conflict>, (28. svibnja 2019.)
- Engström, J. (2002): Multi-ethnicity or Bi-nationalism? The Framework Agreement and the Future of the Macedonian State. *Journal of Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, 1:1-21
- Jovevska, A. i Graber, N. (2003): Minorities in Political Life in the Republic of Macedonia, u: Robotin, M. i Salat, L. (ur.), *A New Balance: Democracy and Minorities in Post-Communist Europe*, A budapesti Open Society Institute, 41-62
- Kempin Reuter, T. (2015): Ethnic Conflict and the Clash of Civilization, https://www.academia.edu/11016468/Ethnic_Conflict (10. svibnja 2019.)
- Krahman, E. (2005): *New Threats and New Actors in International Security*, Palgrave Macmillan
- Kusztal, A. (2017): Theoretical foundations of regional security in international relations – The overview. *Journal of science of the military academy of land forces*, 49 (1): 17-30
- Lake, A. (1994): Confronting Backlash States, *Foreign Affairs* br. 2/1994, <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/1994-03-01/confronting-backlash-states> (20. svibnja 2019.)
- Lake, A. i Rothchild, D. ur. (1998): *The International Spread of Ethnic Conflict: Fear, Diffusion, and Escalation*. Princeton, NJ: Princeton University Press
- Maleska, M. (2002): Political essay, No. 3/4, [http://www.newbalkanpolitics.org.mk/item/Macedonian-\(Old-New\)-Issue#.XO42y4gzBIU](http://www.newbalkanpolitics.org.mk/item/Macedonian-(Old-New)-Issue#.XO42y4gzBIU) (20. svibnja 2019.)
- Mihov, G. (2019): Bulgaria wants the Republic of Macedonia to change its history books. Why should Macedonia's school books falsify history?, <https://www.quora.com/Bulgaria-wants-the-Republic-of-Macedonia-to-change-its-history-books-Why-should-Macedonias-school-books-falsify-history> (25. svibnja 2019.)
- Milacic, S. B. (2019): Albanian question in the Balkans, <https://moderndiplomacy.eu/2019/03/20/albanian-question-in-the-balkans/> (1. lipnja 2019.)
- Narodne novine: *Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske*, <https://www.soa.hr/UserFiles/File/Strategija-nacionalne-sigurnosti-RH.pdf> (10. svibnja 2019.)
- Obućina, (2017): Tmurno nebo iznad Makedonije, *Matica Hrvatska*, Vijenac 602, <http://www.matica.hr/vijenac/602/tmurno-nebo-iznad-makedonije-26565/> (30. svibnja 2019.)

PCDN The go-tu hub for the global social change community: Terrorism In Macedonia Wasn't An Isolated Act!, <https://pcdnetwork.org/blogs/terrorism-in-macedonia-wasnt-an-isolated-act/> (30. svibnja 2019.)

Polović, J. (2016): Makedonija u sjeni američkog projekta 'Velike Albanije', <https://www.geopolitika.news/analize/makedonija-sjeni-americkog-projekta-velike-albanije/> (27. svibnja 2019.)

Ripiloski, S. i Pendarovski, S. (2013): Macedonia and the Ohrid Framework Agreement: Framed Past, Elusive Future, *PERCEPTIONS*, 18 (2): 135-161

Risteska, M. i Daskalovski, Z. (ur.) (2011): One Decade after the Ohrid Framework Agreement: Lessons (to be) Learned from the Macedonian Experience, Friedrich Ebert Stiftung and Center for Research and Policy Making Skopje, <http://www.crpm.org.mk/wp-content/uploads/2017/12/OneDecade.pdf> (20. svibnja 2019.)

Rosùlek, P. (2001): The Albanians in the Republic of Macedonia (1991-2001). Could the attempt to create a Multiethnic Society Succeed?, *Perspectives*, (17): 43-58

Schenker, H. (2002): The OSCE Mission to Skopje - A Changing Field Mission in a Changing Environment, *OSCE Yearbook*: 167-180, <http://www.core-hamburg.de/documents/yearbook/english/02/Schenker.pdf> (28. svibnja 2019.)

Söderbaum, F. i Hettne, B. (2010): Regional security in a global perspective u: Engel, U. i Porto, J.G. (ur.): *Africa's New Peace and Security Architecture. Promoting norms and institutionalising solutions*, Farnham: Ashgate, https://www.researchgate.net/publication/293317713_Regional_security_in_a_global_perspective (10. svibnja 2019.)

State Statistical Office of the Republic of Macedonia, *Population Census*, http://www.stat.gov.mk/OblastOpsto_en.aspx?id=31 (25. svibnja 2019.)

Stone, M. (2009): Security According to Buzan: A Comprehensive Security Analysis, http://geest.msh-paris.fr/IMG/pdf/Security_for_Buzan.mp3.pdf (10. svibnja 2019.)

Tatalović, S. (1998): Etnički aspekti sigurnosti Jugoistoka Europe. *Politička misao*, 35 (2): 65-78

Tportal.hr, (2018): Ishod referenduma je najgori mogući. Makedonija je žrtva licemjerja međunarodne zajednice, <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/ishod-referenduma-je-najgori-moguci-makedonija-je-zrtva-licemjerja-medunarodne-zajednice-foto-20181001> (1. lipnja 2019.)

Vrgova, R. (2015): Census, Identity, and the Politics of Numbers: The Case of Macedonia, *Contemporary Southeastern Europe*, 2 (2): 107-125

Vukas, ml. B. (2013): Pravnopovijesne reference u ustavnim preambulama država srednje i jugoistočne Europe u postkomunističkom razdoblju. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 63 (5-6): 1233-1255

Xheladini, F.M., (2016): Regional Security Complex: The Macedonian Context, *European Journal of Multidisciplinary Studies*, 1 (6): 34-37

Northern Macedonia in the context of regional security

MARIJANA MUSLADIN

Department of Mass Communication, University of Dubrovnik

marijana.musladin@unidu.hr

The article deals with the concept of regional security on the example of North Macedonia, with special reference on the relation between the Albanian national minority and the Macedonian majority. In that sense, there is a brief overview of their relations since the dissolution of Yugoslavia. The background of the 2001 conflict between the Albanian Paramilitary National Liberation Army and the Macedonian police, which was completed in the same year by a historic Ohrid agreement, will be briefly explained. The adoption of the agreement, which promoted the rights of minority ethnic communities in Macedonia, was considered by the rare political success of the international community in Southeast Europe. However, opinions whether it contributed to the building of a multiethnic state were divided. In this regard, the article deals with the implementation of the Ohrid Agreement, and the analysis of isolated political developments in Macedonia since 2001 seeks to point out that, despite significant progress, the Ohrid Agreement has not been fully implemented because interethnic tensions and the risk of instability are still remain. Finally, the article suggests that there is continuity of isolated cases in Macedonia that still generates security implications for regional security.

Keywords: regional security, North Macedonia, Ohrid agreement, ethnic divisions, security challenges